

Miina Sillanpää (1866 – 1952) – kansanedustaja, ministeri, talousneuvos

Entisestä palvelijattaresta Miina Sillanpäästä tuli Suomen ensimmäinen naisministeri ja Suomen Sosiaalidemokraattisen puolueen keskeinen naisvaikuttaja 1920- ja 1930-luvulla. Ensimmäisiin naiskansanedustajiin kuuluneen Sillanpään ura jatkui 38 valtiopäivien ajan vv:sta 1907 – 1947. Toiminnassaan Sillanpää keskittyi sosiaalipolitiikkaan, erityisesti naisten aseman kohentamiseen.

Miina Sillanpää liittyi Suomen Sosiaalidemokraattiseen puolueeseen (SDP) vasta v. 1904 38-vuotiaana. Miina ei ollut ammattiyhdistysaktiivinaakaan perillä sosialismin aatteesta ja vierasti sitä. Niinpä, kun Suomen Työväenpuolue perustettiin Turussa v. 1899, hän ei ollut kokouksessa mukana. Sen sijaan seuraavana vuonna pidetyssä Työläisnaisten Liiton (nimi vaihdettiin 1906 Sosiaalidemokraattiseksi naisliitoksi) perustamiskokouksessa hän oli edustamassa Helsingin Palvelijataryhdistystä. Työväen puolueen johtohenkilöt eivät katsoneet hyvällä Sillanpään yhdistyksen ”ystävyyttä rouvien kanssa”. Heidän mielestään Sillanpään yhdistys ei edes sivunnut työväenliikettä. Puolueeseen Miina sitoutui julkisesti kiihkeimpien äänioikeustaistelujen ja venäläistämisyökkimysten vastaisen toiminnan aikaan.

Palvelijan toimesta Miina ei luopunut ryhtyäkseen ”vain” agitaattoriksi. Vaan hän toimi aluksi Palvelijataryhdistyksen paikanvälitystoimiston toimistonhoitajana. Sittemmin yhdistys perusti palvelitarkodin, jonka johtajana hän toimi. Palvelijatarkodissa oli kolme huonetta. Se sijaitsi entisessä helsinkiläisessä kapakassa. Koti menestyi niin, että yhdistys saattoi ostaa oman huoneiston. Miina oli kodin hoitajana vuoteen 1915.

Ennen suurlakkoa 1905 Miina Sillanpään maine piikojen villitsijänä kasvoi, mutta toimimalla naisyhdistyksessä hän profiloitui myös yleisemmin naisten asioiden ajajaksi. Vastustajat pilkkasivat häntä piikakenraaliksi ja kotien hävittäjäksi. Saamansa julkisuuden kautta Miinasta tuli koko työläisnaisliikkeen symboli ja aikansa kuuluisuus. Ei siis ollut ihme, että hän tuli valituksi heti ensimmäisissä eduskuntavaaleissa kansanedustajaksi. Mutta ilman vaalityötä se ei olisi kuitenkaan onnistunut. Ensimmäiset eduskuntavaalit olivat suuri menestys sosiaalidemokraattiselle puolueelle, jonka 80 edustajasta yhdeksän oli naisia. Miina oli 40-vuotiaana naisjoukon vanhin.

Lukuisien julkisten puhetilaisuuksiensa lisäksi Sillanpää vauhditti poliittista nousuaan kirjoittelemalla aktiivisesti työläisnaisten lehdissä, kuten Yhteistyössä, Kevätesikoista- ja Kansan naisia-lehdissä. Kireän venäläistämispolitiikan vuoksi niiden kaikkien julkaiseminen kuitenkin kiellettiin. Sensuurin mielestä 1906 perustettu Palvelijatar-lehti sen sijaan oli maltillisempi, ja sai julkaisuluvan. Nimi vaihtui Työläisnaiseksi. Sitä Miina toimitti v:een 1921. Uusi Toveritar-lehti ilmestyi säännöllisesti vuoteen 1944 Miinan johdolla.

Pudottuaan välillä eduskunnasta, Miina luopui Sosiaalidemokraattisen naisliikkeen puheenjohtajuudesta. Syynä oli myös se, että hän tuli valituksi Osuusliike Elannon ravintoloiden tarkastajaksi. Sillanpää oli ollut aktiivinen osuustoimintainen, joten hänen valintansa ei ollut yllättävä. Sosiaalista nousua ammattuuralla merkinneessä toimessa Miina oli vuoteen 1932.

Kansalaissodan aikana Miina Sillanpää kuului niihin, jotka vetäytyivät syrjään levottomuuksien kasvaessa. Sillanpää ei myöskään asettunut ehdolle vuoden 1917 eduskuntavaaleissa. Tässä suhteessa hänen ratkaisunsa oli samanlainen kuin Väinö Tannerilla. Tätä hänen ratkaisuaan ei aina ymmärretty omien parissa. Toimetonna Miina ei sodan aikana kuitenkaan ollut. Hän oli mukana Helsingin kaupungin keittolakomiteassa ja avusti salaa punaisia pakolaisia.

Punaisille tuhoisan sodan jälkeen alkoi Miina Sillanpään nousu politiikan ykkösketjuun, kun muut johtonaiset olivat joko kuolleet, vankilassa tai maanpaossa. Hänen eduskuntatyönsä oli ollut ennen kansalaissotaa melko väritöntä. Eduskunta hajotettiin venäläistämistoimien takia lähes vuosittain eikä suurempia uudistuksia saatu läpi. Se turhautti sekä äänestäjät että edustajat. Miinan eduskunta-aloitteet koskivat pääosin naisten aseman kohentamista ja muita sosiaalipoliittisia kysymyksiä. On kuvaavaa, että Miina oli jäsenenä sekä aborttikomiteassa ja kotiapulaiskomiteassa, joka asetettiin 1939 hänen aloitteensa pohjalta. Sota-aika hidasti komitean työtä ja mietintö valmistui vasta v. 1944. Siinä määriteltiin kotiapulaisten työaika ja muut työolot. Laki tuli hyväksytyksi 1948 Tyyne Leivo-Larssonin ollessa sosiaaliministerinä.

Miina toimi aktiivisesti kunnallispolitiikassa. Hänet valittiin Helsingin kaupunginvaltuustoon ensimmäisissä kunnallisvaaleissa 1919. Hän oli vuosia kaupungin lastensuojelulautakunnan puheenjohtaja, kotitalouslautakunnan jäsen ja puheenjohtaja sekä Valtion kotitaloustoimikunnan jäsen. Kunnallispolitiikko Sillanpäätä kollegat luonnehtivat asialliseksi ja inhimilliseksi.

Miina Sillanpään uran huipennus oli eittämättä hänen jäsenyytensä Väinö Tannerin vähemmistöhallituksen apulaissosiaaliministerinä 1926 – 1927. Sillanpään nimittäminen ministeriksi oli Tannerin vaimon Linda Tannerin ehdotus. Tannerin hallituksen nimittäminen oli rohkea teko presidentti Lauri Kr. Relanderilta. Sosiaalidemokraateilla oli ”vain” 60 edustajaa ja takana yhteiskuntarauhaa edelleen koetteleva hävitty kansalaissota. Eivät edes kaikki oman puolueen aktiivit hyväksyneet hallitukseen menoa. Hallitus istuikin vain vuoden.

Miina Sillanpää ryhtyi tarmokkaasti hoitamaan ministeriötään. Hän aloitti laajat maakuntamatkat tutustuen paikan päällä sosiaaliin epäkohtiin lastenkodeissa, mielisairaaloissa, kouluissa ja kunnalliskodeissa. Hän totesi, että vanhukset asuivat kylmissä ja vetoisissa kunnalliskodeissa, ravinto oli laitoksissa ala-arvoista, lastenkotien lapset kärsivät liian kovasta kurista ja heillä teetettiin liikaa töitä. Kaiken kaikkiaan laitosten työntekijät olivat heikosti koulutettuja ja matalapalkkaisia.

Tannerin lyhytaikaisella hallituksella oli paljon merkitystä naisen aseman parantamiseen. Se nosti esiin naimisissa olevien naisten vaikean tilanteen. He olivat vanhan, edelleen voimassa olleen aviokaaren mukaan miesten holhouksen alaisia eli vajaavaltaisia kansalaisia. Asian uudelleenharkinta johti siihen, että 1929 säädettiin uusi avioliittolaki, jonka mukaan vaimot saattoivat edustaa itseään oikeudellisissa asioissa. Toinen merkittävä lainvalmistelutyö oli sairausvakuutuslaki, joskin se tuli voimaan vasta myöhemmin. Oli Miina Sillanpään rooli hallituksessa mikä tahansa se oli hänen uransa kannalta huikea menestys.

Miina Sillanpää oli lähes koko poliittisen uransa aikana nauttinut porvarillisten piirien luottamusta. Hän oli saanut vuosisadan alkupuolella uskollisia ystäviä myös oikeistosta. Eräs heistä oli Hedvig Gebhard. Tämä Tukholmassa ylioppilaaksi valmistunut ja varakkaassa kauppiassuvussa kasvanut miellyttävä naisvaikuttaja oli Sillanpään tavoin osuusliikeaktiivi ja naiset tapasivatkin näissä merkeissä. Sillanpään suosio oikeistopiireissä oli kasvanut erityisesti hänen kansalaissodan aikaisen syrjäytymisensä seurauksena ja varsinkin hänen ministerikaudellaan.

Eläkeläisenä Miina Sillanpää omistautui Sosiaalidemokraattisen naisliiton organisoimien ensikotien toimintaan. Aviottomien äitien ja heidän lastensa aseman kohentaminen oli ollut naisliiton ohjelmassa vuosisadan alusta lähtien. Naisliiton sihteerin Hilda Seppälän sinnikkään työn ansiosta naisliittolaiset saivat perustettua ensin rahaston ja sitten yksittäisiä ensikoteja ja vihdoin Ensi Kotien Liiton v. 1945.

Kun talousneuvos Miina Sillanpää täytti 80 vuotta kesäkuussa 1946, se oli valtakunnan ykkösuutinen. Juhlat kestivät viikon, ja niitä kunnioitti läsnäolollaan presidentin puoliso Alli Paasikivi. J. K. Paasikiveltä Sillanpää vastaanotti Suomen Kulttuurirahaston 500 000 markan tunnustuspalkinnon yhteiskunnan ja erityisesti naisten aseman parantamiseksi tehdystä menestyksekkäästä elämäntyöstä. Sillanpää oli valtavan liikuttunut palkinnosta. Omien sanojensa mukaan hän itki, eikä hän ollut itkenyt elämässään kuin kerran aikaisemmin.

Viimeiset vuotensa Miina Sillanpää eli ystävien ja ihailijoiden ympäröimänä saaden huomionosoituksia omalta puolueeltaan ja muilta yhteisöiltä. Jo iäkkään Sillanpään nostaminen jalustalle sai jopa myyttisiä piirteitä. Ei siis ollut ihme, että vanhus totesi: ”Ei ole ketään, joka pystyisi työtäni jatkamaan”.

Sinikka Hakomäki

Lähde: Suomen Kansallisbiografia